

Comparació amb *Un enemic del poble*, d'Henrik Ibsen:

S'ha convertit ja en un tòpic parlar de la influència ibseniana en Puig i Ferrer, tant referida al seu teatre en general, com a obres concretes. La insistència, en el cas d'*Aigües encantades*, és prou significativa. Curet parla de «*influido por la literatura nórdica, pero libre de nebulosidades*». A. Martí i Baiges (en un estudi, l'únic de conjunt existent, publicat a «La Nova Revista» el 1928) diu, referint-se concretament a aquesta obra, que és «segurament la més francament influïda per Ibsen». Domènec Guansé, referint-se als personatges femenins de la primera època, afina encara més: «semblances llunyanes amb les Nora i les Magda d'Ibsen». Finalment, X. Fàbregas, en les planes que dedica a aquesta obra en el seu *Teatre català d'agitació política*, esmenta el «regust ibsenià» d'algunes afirmacions de Cecília i la influència general damunt l'obra.

Ningú no ha assenyalat, però, el que ens sembla model evident i directe d'*Aigües encantades*. Ens referim a *Un enemic del poble*. Les semblances, fins i tot identitats, entre ambdues obres, passen de la simple influència o inspiració. No volem dir amb això que Puig plagia l'obra d'Ibsen, ni que en fes una adaptació casolana, comprensible i manipulada. Ens sembla que la paraula «model» és prou justa i definitiva.

A part de coincidències anecdòtiques, o gairebé, com per exemple que els conflictes d'ambdues obres tinguin relació amb l'aigua (les d'un balneari i les dels gorgs miraculosos, respectivament), hi ha tot un seguit d'identitats. Assenyalem-les. D'una banda, la figura del doctor Stockmann tindria el seu paral·lel en la del Foraster: a remarcar la naturalesa científica i tècnica d'ambdós, i el fet

que dels dos surt la iniciativa que ha de produir un progrés per als pobles respectius. La figura de Cecília participaria d'alguns aspectes del mateix Stockmann damunt la personalitat de la filla d'aquest, Kitty. És la dona (filla o amiga) que està al costat del protagonista fins al darrer moment, que l'ajuda i manté. La postura vacil·lant de Vergés arrancaria de la dels periodistes Hovstad i Billing, indecisos entre les seves creences i la conveniència de sotmetre's a les imposicions de l'autoritat. L'enfrontament s'estableix en la nostra obra en el si d'una família, la dels Amat. En *Un enemic...* també: entre els germans Tomàs i Pere Stockmann. Un altre personatge és repetit: el pastor Romanill, home independent que hostatja el Foraster a casa seva quan li cal una tribuna on parlar, té paral·lel precis en la figura de Horster, el mariner que cedeix la seva casa a Stockmann perquè faci l'assemblea. Certament, juguen en l'una i l'altra obra d'altres personatges de difícil aparellament, i hi ha altres aspectes que no es corresponen: la crisi generacional i l'enfrontament consegüent, la problemàtica religiosa, etc. Però ja hem dit que no es tractava d'una adaptació, i per tant les variants són explicables i fins i tot necessàries. En el fons, el que recull Puig és una idea i una actitud. L'enfrontament de l'individu (Stockmann i Kitty, ajudats per Horster, Cecília i el Foraster, ajudats per Romanill) contra una societat immobiliària, a la qual sembla un greuge intentar millorar-la atacant certes bases del seu funcionament, absolutament caducades segons el parer dels revoltats.

Fins i tot en l'estructura de les dues obres es mantenen els paral·lelismes. En *Aigües...* tenim dos actes extrems que transcorren en interiors on es mou Cecília, la

revoltada, amb un acte central que és l'assemblea en la qual el Foraster, l'altre revoltat, intenta convèncer el poble. A *Un enemic...* hi ha la mateixa estructura (més complexa per unes escenes laterals en altres ubicacions, secundàries i de complement): uns actes extrems a casa de Stockmann, centrats per l'assemblea a casa de Horster, en què aquell exposa al poble la seva posició. Els paral·lismes en el desenvolupament d'aquest acte central són extrems, i podríem exposar-los en detall.

Ens sembla que el cúmul d'evidències és suficient per a considerar *Un enemic del poble* com el model directe i immediat d'*Aigües encantades*. És una primera base per a concretar aquesta, fins ara, vaga influència ibseniana en què tothom concorda.

Treta d'Ibsen o no, caduca, potser, quant als fets immediats, declamatòria i retòrica en alguns moments, excessivament «apostòlica» en d'altres, el fet és que *Aigües encantades* es manté vàlida per a un espectador actual, ja que l'enfrontament del que representen els personatges, la dialèctica establerta entre els dos blocs es pot adequar a una situació paral·lela, vàlida encara avui. Potser una prova d'aquesta actualitat ens la dóna una altra coincidència, contemporània nostra, d'aquesta obra. Ens referim a la transposició moderna d'aquest personatge de Cecília, que creiem reconèixer en la Beatie de *Les arrels* d'Arnold Wesker. Efectivament, el sistema que Puig utilitza per anar definint i bastint el seu personatge, a través de la mateixa acció, té molt a veure amb el de Wesker. També aquí, Cecília, com Beatie, es converteix en l'eix del plantejament intern de

l'obra i l'articula: és una identitat que va més enllà d'aquest personatge, per ser tota la concepció i tot el contingut, encara que, és evident, en un llenguatge més modern i acostat a nosaltres. Això fa que no dubtem de la viabilitat actual d'aquesta obra, per poc que algú s'ho proposi i l'actualitzi treballant-ne la dramaturgia.

GUILLEM-JORDI GRAELLS

Juny, 1973